

ВСТУП

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Навчальна дисципліна «Внутрішні хвороби» є складовою освітньо-наукової програми підготовки в аспірантурі за третім освітньо-науковим рівнем вищої освіти з напрямку підготовки 22 – Охорона здоров'я, спеціальності 222 – Медицина.

Дана дисципліна є нормативною.

Викладається у 1-8 семестрі 1-4 року навчання в обсязі – 420 год (14 кредитів ECTS) зокрема: лекції – 20 год., практичні 180 год., самостійна робота – 180 год. У курсі передбачено 2 модулі. Завершується дисципліна – іспитом.

Мета дисципліни – підготовка аспірантів на третьому освітньо-науковому рівні.

Завершується дисципліна – іспитом.

Внутрішні хвороби – розділ медицини, що займається проблемами етіології, патогенезу та клінічних проявів захворювань внутрішніх органів, їхньої діагностики, нехірургічного лікування, профілактики та реабілітації. Програма з «Внутрішніх хвороб» передбачає вивчення внутрішньої медицини за основними її розділами (ендокринологія, гастроентерологія, пульмонологія, гематологія, загальні питання внутрішньої медицини, кардіологія, ревматологія, нефрологія, військова терапія), при цьому наголос робиться на вивченні етіології, патогенезу, клініки, діагностики, лікування та профілактики основних та найбільш розповсюджених захворювань внутрішніх органів. Програма охоплює питання організації терапевтичної допомоги, теоретичні основи захворювань внутрішніх органів, діагностики і лікування хвороб органів дихання, системи кровообігу, органів травлення, нирок, кровотворення, ендокринної системи та обміну речовин, ревматичних, онкологічних хвороб, питання інтенсивної терапії і реанімації в клініці внутрішніх хвороб, клінічної фармакології.

Предметом є вивчення етіології, факторів ризику, патогенез, клінічних проявів, диференційної діагностики, основних принципів лікування, первинної та вторинної профілактики внутрішніх хвороб за основними розділами (ендокринологія, гастроентерологія, пульмонологія, гематологія, загальні питання внутрішньої медицини, кардіологія, ревматологія, нефрологія, військова терапія).

Зміст дисципліни. Дисципліна «Внутрішні хвороби» є базовою у підготовці здобувачів третього освітньо-наукового рівня з фаху внутрішні хвороби. Дисципліна складається із лекційних та практичних занять, на яких будуть висвітлені питання організації терапевтичної в Україні, поглиблене засвоєння спеціальності, оволодіння сучасними

методами профілактики захворювань, клінічного обстеження, комплексного лікування та реабілітації хворих, сучасними практичними методиками.

Особлива увага приділяється поглибленому вивченню різних розділів спеціальності, принципів деонтологічного підходу до хворих, методам всебічного обстеження та лікування хворих, подачі експертних заключень.

Місце дисципліни (в структурно-логічній схемі підготовки фахівців відповідного напрямку): дисципліна урологія виступає спецпредметом у освітньо-науковій програмі підготовки докторів філософії за спеціальністю 222 – Медицина.

Цикли підготовки в аспірантурі:

I. Цикл оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями:

1. Історія та філософія науки.
2. Біоетика.
3. Біоінформатика.
4. Психологія спілкування.
5. Психологія та педагогіка вищої школи.

II. Іноземна мова:

1. Курс англійської / німецької мови наукового спілкування.

III. Цикл набуття універсальних навичок дослідника:

1. Методологія наукового і патентного пошуку.
2. Медична статистика.
3. Клінічна імунологія.
4. Клінічна епідеміологія.

IV. Спеціальність:

1. Внутрішні хвороби.

Міждисциплінарні зв'язки: Міждисциплінарні зв'язки базуються на вивченні аспірантами анатомії людини, медичної біології, гістології, цитології та ембріології, патоморфології, фізіології, патофізіології, медичної і біологічної фізики, біоорганічної та біологічної хімії, мікробіології, вірусології та імунології, фармакології, клінічної фармакології та клінічної фармації, радіології та радіаційної медицини, пропедевтики внутрішньої медицини, загальної практики (сімейної медицини), інфекційних хвороб, анестезіології та інтенсивної терапії, що передбачає «вертикальну» інтеграцію з цими дисциплінами та формування умінь застосовувати знання в процесі подальшого навчання та у професійній діяльності.

Мета дисципліни – здобуття та поглиблення знань, вмінь, навичок та інших компетентностей з внутрішньої медицини, необхідних у професійній діяльності, які

встановлені на основі освітньо-професійної програми доктора філософії, виховання навиків з науково-дослідної роботи, яка необхідна в подальшій лікувальній діяльності.

Завдання дисципліни:

- аспірант повинен поглиблено засвоїти спеціальність, оволодіти сучасними методами профілактики захворювань, клінічного обстеження, комплексного лікування та реабілітації хворих;
- аспірант повинен відвідувати лекції професорів, доцентів профільних кафедр, має бути присутнім на практичних та семінарських заняттях зі студентами;
- аспірант повинен засвоїти принципи деонтологічного підходу до хворих, методам всебічного обстеження та лікування хворих, подачі експертних заключень;
- в результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен:

знати:

- основи законодавства по охороні здоров'я та директивні документи, що визначають діяльність органів охорони здоров'я;
- загальні основи патанатомії, патфізіології при різних захворюваннях, взаємозв'язок функціональних систем організму та рівень їх регуляції;
- етіологічні та патогенетичні чинники найбільш поширених захворювань внутрішніх органів за основними розділами (ендокринологія, гастроентерологія, пульмонологія, гематологія, загальні питання внутрішньої медицини, кардіологія, ревматологія, нефрологія, військова терапія);
- різні клінічні варіанти та ускладнення найбільш поширених захворювань внутрішніх органів за основними розділами (ендокринологія, гастроентерологія, пульмонологія, гематологія, загальні питання внутрішньої медицини, кардіологія, ревматологія, нефрологія, військова терапія);
- тактику ведення (рекомендації стосовно режиму, дієти, лікування, реабілітаційні заходи) хворого, немедикаментозне і медикаментозне лікування, в тому числі прогноз-модифікуюче, найбільш поширеної внутрішньої патології за основними розділами (ендокринологія, гастроентерологія, пульмонологія, гематологія, загальні питання внутрішньої медицини, кардіологія, ревматологія, нефрологія, військова терапія).
- прогноз та працездатність хворих із найбільш поширеною внутрішньою патологією за основними її розділами (ендокринологія, гастроентерологія, пульмонологія, гематологія, загальні питання внутрішньої медицини, кардіологія, ревматологія, нефрологія, військова терапія).

вміти:

- проводити опитування і фізикальне обстеження хворих із основними захворюваннями за основними розділами (ендокринологія, гастроентерологія, пульмонологія,

- гематологія, загальні питання внутрішньої медицини, кардіологія, ревматологія, нефрологія, військова терапія).
- аналізувати типову клінічну картину найбільш поширених захворювань за основними розділами (ендокринологія, гастроентерологія, пульмонологія, гематологія, загальні питання внутрішньої медицини, кардіологія, ревматологія, нефрологія, військова терапія).
 - складати план обстеження хворого, аналізувати дані лабораторних та інструментальних обстежень при найбільш поширених захворюваннях за основними розділами (ендокринологія, гастроентерологія, пульмонологія, гематологія, загальні питання внутрішньої медицини, кардіологія, ревматологія, нефрологія, військова терапія).
 - діагностувати та надавати екстрену медичну допомогу при невідкладних станах.
 - виконувати медичні маніпуляції.
 - демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації.

2.Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

МОДУЛЬ I

Змістовий модуль 1

Організаційні питання терапевтичної допомоги. Основи внутрішньої патології.

- Основні директивні документи, що регламентують діяльність органів та установ охорони здоров'я, терапевтичної служби.
- Теоретичні основи внутрішньої патології.
- Генетичні основи внутрішніх хвороб.
- Робота лікувально-поліклінічних закладів. Оформлення медичної документації.
- Диспансеризація та реабілітація терапевтичних хворих.

Змістовий модуль 2

Хвороби органів дихання

- Методи обстеження при захворюваннях органів дихання.
- Дихальна недостатність.
- Гострий бронхіт.
- Хронічні обструктивні захворювання легень.
- Пневмонія.
- Бронхіальна астма.
- Нагноювальні захворювання легень.
- Хвороби плеври.
- Хронічне легеневе серце.
- Пневмоконіози.
- Грибкові та паразитарні захворювання легень.
- Саркоїдоз органів дихання, фіброзуючий альвеоліт.
- Підсумковий модульний контроль

Змістовий модуль 3

Хвороби системи кровообігу.

- Методи обстеження при серцево-судинній патології
- Атеросклероз та інші порушення ліпідного обміну.
- Артеріальні гіпертензії. Ішемічна хвороба серця.
- Хвороби міокарда.
- Інфекційний ендокардит. Вроджені вади серця.
- Порушення ритму серця і провідності.
- Серцева недостатність.
- Підсумковий модульний контроль

Змістовий модуль 4

Хвороби органів травлення.

- Методи обстеження при захворюваннях органів травлення
- Хвороби стравоходу.
- Гастрити.
- Поняття недослідженої диспепсія.
- Функціональна диспепсія.
- Пептична виразка шлунка.
- Пептична виразка 12-палої кишки.
- Хвороби кишок.
- Хвороби підшлункової залози.
- Хвороби жовчного міхура та жовчних шляхів.
- Гепатити.
- Цирози печінки.
- Підсумковий модульний контроль

МОДУЛЬ II

Змістовий модуль 1

Хвороби нирок. Хвороби органів кровотворення.

- Методи обстеження при захворюваннях нирок.
- Методи обстеження при захворюваннях крові.
- Гломерулонефрит.
- Пієлонефрит.
- Хронічна хвороба нирок.
- Хронічна ниркова недостатність.
- Амілоїдоз нирок.
- Нирково-кам'яна хвороба.
- Вроджені та спадкові захворювання нирок.
- Хвороби органів кровотворення.
- Анемії.
- Гемобластози.
- Геморагічні діатези.
- Синдром дисемінованого внутрішньо-судинного згортання крові.
- Лімфогранулематоз.
- Неходжкінські лімфоми.

- Підсумковий модульний контроль

Змістовий модуль 2

Хвороби ендокринної системи та обміну речовин. Ревматичні хвороби. Онкологічні хвороби. Інтенсивна терапія і реанімація в клініці внутрішніх хвороб.

- Методи обстеження при ендокринних захворюваннях.
- Методи обстеження при ревматичних захворюваннях.
- Цукровий діабет.
- Хвороби щитовидної залози.
- Хвороби гіпоталамуса.
- Хвороби гіпофіза.
- Хвороби наднирників.
- Ожиріння.
- Метаболічний синдром.
- Ревматична лихоманка.
- Набуті вади серця.
- Захворювання суглобів.
- Системні захворювання сполучної тканини.
- Рак легень.
- Рак шлунка.
- Рак підшлункової залози.
- Рак гепатобіліарної системи.
- Рак кишківника.
- Інтенсивна терапія і реанімація в клініці внутрішніх хвороб.
- Інтенсивна терапія і реанімація у кардіології, пульмонології, гастроентерології та ендокринології.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ»

№ з/п	Назва курсу	Дата	Всього годин	Вид заняття		
				лекції	практичні заняття	Самостійна робота
МОДУЛЬ 1						
			230	10	90	130
Змістовий модуль 1 Організаційні питання терапевтичної допомоги. Основи внутрішньої патології			30	2	10	18
1.	Основні директивні документи, що регламентують діяльність органів та установ охорони здоров'я, терапевтичної служби.		8	2	2	4
2.	Теоретичні основи внутрішньої патології.		6	-	2	4
3.	Генетичні основи внутрішніх хвороб.		6	-	2	4
4.	Робота лікувально-поліклінічних закладів. Оформлення медичної документації.		4	-	1	3
5.	Диспансеризація та реабілітація терапевтичних хворих.		5	-	2	3
6.	Контроль змістового модуля		1	-	1	-
Змістовий модуль 2 Хвороби органів дихання			80	4	30	46
7.	Хвороби органів дихання. Методи обстеження при захворюваннях органів дихання.		10	-	4	6
8.	Дихальна недостатність. Гострий бронхіт. Хронічні обструктивні захворювання легень. Пневмонія.		10	-	4	6
9.	Бронхіальна астма.		10	-	4	6
10.	Нагною вальні захворювання легень. Хвороби плеври.		10	-	4	6
11.	Хронічне легеневе серце.		12	2	4	6
12.	Пневмококіози.		10		4	6
13.	Грибкові та паразитарні захворювання легень.				3	5
14.	Саркоїдоз органів дихання, фіброзуючий альвеолі.		9	2	2	5
15.	Контроль змістового модуля		1	-	1	-
Змістовий модуль 3 Хвороби системи кровообігу. Методи обстеження при серцево-судинній патології			60	2	25	30
16.	Атеросклероз та інші порушення ліпідного обміну.		8	2	2	4
17.	Артеріальні гіпертензії. Ішемічна хвороба серця.		14	-	6	8
20.	Хвороби міокарда.		14	-	6	8
21.	Інфекційний ендокардит. Вроджені вади серця.		8	-	4	4
22.	Порушення ритму серця і провідності.		8	-	4	4
23.	Серцева недостатність.		4	-	2	2
24.	Контроль змістового модуля		1	-	1	-
Змістовий модуль 4 Хвороби органів травлення. Методи обстеження при захворюваннях органів травлення			60	2	25	30
25.	Методи обстеження при захворюваннях органів травлення		4	-	2	2

26.	Хвороби стравоходу.		4	2	2	2
27.	Гастрити.		4	-	2	2
28.	Поняття недослідженої диспепсія.				1	2
29.	Функціональна диспепсія.		4	-	2	2
30.	Пептична виразка шлунка.		4	-	2	2
31.	Пептична виразка 12-палої кишки.		6	-	2	4
32.	Хвороби кишок.		4	-	2	2
33.	Хвороби підшлункової залози.		3	-	1	2
34.	Хвороби жовчного міхура та жовчних шляхів.		6	-	2	4
35.	Гепатити.		4	-	2	2
36.	Цирози печінки.		6	-	2	4
37.	Контроль змістового модуля		1	-	1	-
38.	Підсумковий модульний контроль		2	-	2	-
МОДУЛЬ II						
			190	10	90	90
	Змістовий модуль 1 Хвороби нирок. Методи обстеження при захворюваннях нирок. Хвороби органів кровотворення. Методи обстеження при захворюваннях крові.		84	4	40	40
39.	Гломерулонефрит.		4	-	2	2
40.	Пілонефрит.		4	-	2	2
41.	Хронічна хвороба нирок.		6	2	2	2
42.	Хронічна ниркова недостатність.		4	-	2	2
43.	Амілоїдоз нирок.		4	-	2	2
44.	Нирково-кам'яна хвороба.		6	2	2	2
45.	Вроджені та спадкові захворювання нирок.		4	-	2	2
46.	Хвороби органів кровотворення.		4	-	2	2
47.	Анемії.		6	-	4	2
48.	Гемобластози.		6	-	4	2
49.	Геморагічні діатези.		8	-	4	4
50.	Синдром дисемінованого внутрішньо судинного згортання крові.		10	-	4	6
51.	Лімфогранулематоз.		10	-	4	6
52.	Неходжкінські лімфоми.		7	-	3	4
53.	Контроль змістового модуля		1	1	-	1
	Змістовий модуль 2 Хвороби ендокринної системи та обміну речовин. Методи обстеження при ендокринних захворюваннях. Ревматичні хвороби. Методи обстеження при ревматичних захворюваннях. Онкологічні хвороби. Інтенсивна терапія і реанімація в клініці внутрішніх хвороб.		106	6	50	50
54.	Цукровий діабет.		6	2	2	2
55.	Хвороби щитовидної залози.		6	-	2	2
56.	Хвороби гіпоталамуса.		4	-	2	2
57.	Хвороби гіпофіза.		4	-	2	2
58.	Хвороби наднирників.		5	-	3	2
59.	Ожиріння.		4	-	2	2
60.	Метаболічний синдром.		6	2	2	2
61.	Ревматична лихоманка.		4	-	2	2
62.	Набуті вади серця.		4	-	2	2

63.	Захворювання суглобів.		4	-	2	2
64.	Системні захворювання сполучної тканини.		6	-	2	4
65.	Рак легень.		6	-	2	4
66.	Рак шлунка.		8	2	2	4
67.	Рак підшлункової залози.		8	-	4	4
68.	Рак гепато-іліарної системи.		8	-	4	4
69.	Рак кишківника.		8	-	4	4
70.	Інтенсивна терапія і реанімація в клініці внутрішніх хвороб.		8	-	4	4
71.	Інтенсивна терапія і реанімація у кардіології, пульмонології, гастроентерології та ендокринології.		6	-	4	2
72.	Контроль змістового модуля		1	-	1	-
73.	Підсумковий модульний контроль		2	-	2	-
Всього за модулями I та II			420	20	180	220

Загальний обсяг **420 год**, в тому числі:

Лекцій – **20 год**.

Практичні заняття – **180 год**.

Самостійна робота - **220 год**.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Контроль теоретичної та практичної підготовки – це один із завершальних етапів навчальної діяльності та визначення успішності навчання. Контрольні заходи базуються на принципах: відповідності стандартам вищої освіти; використання стандартизованої та уніфікованої системи діагностики, спрямованої на застосування знань; визначеності критеріїв оцінювання; об'єктивності та прозорості технології контролю.

Видами контролю є:

- усний контроль;
- письмовий контроль;
- тестовий контроль;
- програмований контроль;
- практична перевірка;
- самоконтроль;
- самооцінка.

Оцінка успішності є інтегрованою (оцінюються всі види роботи студента як під час підготовки до заняття, так і під час заняття) за критеріями, які доводяться до відома аспіранта на початку вивчення дисципліни. Початковий контроль здійснюється на першому практичному занятті шляхом тестового контролю (машинний та безмашинний), розв'язування ситуаційних задач, контроль практичних навичок.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, на яких проводиться *оцінка знань теоретичного та практичного матеріалу* у формі:

- індивідуального усного опитування за теоретичними питаннями;
- тестових завдань;
- розв'язування ситуаційних задач;
- діагностики патологічних процесів чи хвороб;
- вміння застосування практичних навичок;
- оформлення протоколів лікування хворих.

Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

Обов'язковим для іспиту є складання підсумкових модульних контролів за модулями I та II.

Для аспірантів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж критично-розрахунковий мінімум – **40** балів для одержання іспиту обов'язково перескладання ПМК I та МПК II.

При цьому, кількість балів:

- **1-34** відповідає оцінці «незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням дисципліни;
- **35-59** відповідає оцінці «незадовільно» з можливістю повторного складання;
- **60-64** відповідає оцінці «задовільно» («достатньо»);
- **65-74** відповідає оцінці «задовільно»;
- **75 - 84** відповідає оцінці «добре»;
- **85 - 89** відповідає оцінці «добре» («дуже добре»);
- **90 - 100** відповідає оцінці «відмінно».

Шкала відповідності:

За 100 – бальною шкалою	За національною шкалою	
90 – 100	5	відмінно
85 – 89	4	добре
75 – 84		
65 – 74	3	задовільно
60 – 64		
35 – 59	2	не задовільно
1 – 34		

Знання аспірантів при проведенні ПМК оцінюються за традиційною 4-ри бальною шкалою з використанням прийнятих в академії критеріїв оцінювання для дисципліни. Критерії оцінювання аналогічні критеріям оцінювання на практичних заняттях.

- **«відмінно»** – аспірант володіє не менш ніж 90% знань з теми як під час опитування, так і тестового контролю. Добре орієнтується в предметній термінології. Чітко формулює відповіді на поставлені запитання. Практична робота виконується в повному обсязі.
- **«добре»** – аспірант володіє знаннями в обсязі не менш ніж 75 – 89%, допускає несуттєві помилки, які виправляє, відповідаючи на запитання. Під час виконання тестових завдань відповідає на 75% питань. Практична робота виконана в повному обсязі, допускаються незначні помилки.
- **«задовільно»** – аспірант володіє знаннями по темі в обсязі не менше 60 – 74%, під час тестування відповідає не менш ніж на 60% запитань. Відповіді недостатньо точні, навідні запитання їх не корегують. Практичну роботу виконано не в повному обсязі.
- **«незадовільно»** – аспірант не засвоїв необхідний мінімум знань з теми заняття та тестування в межах 59%. Нездатний відповідати на навідні запитання, оперує неточними формулюваннями. Завдання тестового контролю виконані менш ніж на 59%. Практичними навичками не володіє.

Виставленні за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали.

Результати складання ПМК вносяться у індивідуальний навчальний план аспіранта.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ»

МОДУЛЬ І

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ ТЕРАПЕВТИЧНОЇ ДОПОМОГИ.

ОСНОВИ ВНУТРІШНЬОЇ ПАТОЛОГІЇ.

30 год./1,0 кредита (лекції – 2 год, практичні заняття – 10 год., СР – 18 год.)

Тема 1. Основні директивні документи, що регламентують діяльність органів та установ охорони здоров'я, терапевтичної служби

Всього 8 год. (лекції – 2 год, практичні заняття – 2 год., СР – 4 год.)

Основи законодавства про охорону здоров'я та директивні документи, що визначають діяльність органів та закладів охорони здоров'я; загальні питання організації терапевтичної допомоги в Україні, основи організації роботи закладів поліклінічного типу; основи організації роботи швидкої та невідкладної допомоги дорослому населенню; принципи організації служби інтенсивної терапії та реанімації в терапевтичній клініці; принципи організації медичної служби в екстремальних умовах; протиепідемічні заходи при виникненні вогнища інфекції; диспансерне спостереження при захворюваннях внутрішніх органів. Основи лікарського контролю, МСЕ захворювань внутрішніх органів.

Тема 2. Теоретичні основи внутрішньої патології.

Всього 6 годин (практичні заняття – 2 год., СР – 4 год.)

Принципи доказової медицини. Визначення поняття. Роль доказової медицини у сучасній клінічній практиці. Складові доказової медицини. Основні поняття клінічних досліджень. Медичний та етичний аспекти доказової медицини.

Тема 3. Генетичні основи внутрішніх хвороб.

Всього 6 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 4 год.)

Предмет і завдання медичної генетики. Місце медичної генетики у системі медичних знань, взаємозв'язок медичної генетики з іншими клінічними й медико-профілактичними дисциплінами. Класифікація спадкової патології. Мутації як етіологічні фактори. Геномні, хромосомні й генні мутації. Моногенні та епігенетичні хвороби. Екогенетичні хвороби й хвороби із спадковою схильністю. Хромосомні хвороби. Хвороби соматичних клітин. Причини мутацій. Фізичні, хімічні, біологічні мутагени. Особливості патогенезу спадкових хвороб у зв'язку з характером ушкодження генетичних структур. Специфіка патогенезу хромосомних хвороб, загальні закономірності. Феноцитогенетичні кореляції. Загальні механізми патогенезу моногенних спадкових хвороб. Патогенез хвороб із спадковою

схильністю і фактори ризику, асоціація з менделюючими ознаками чи маркерами. Хромосомний і геномний імпринтинг (зміст, поняття, ефекти). Спадковість і клінічна картина. Клінічний поліморфізм і модифікуючий вплив генотипу на прояви патологічної мутації. Спадково обумовлені патологічні реакції на різні лікарські засоби. Неспецифічні ефекти патологічних мутацій і хронізація хвороб. Генетичні фактори й видужання.

Тема 4. Робота лікувально-поліклінічних закладів. Оформлення медичної документації
Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 4 год.)

Інформаційні системи національного рівня, що дозволяють здійснювати моніторинг стану здоров'я різних груп населення та приймати оперативні рішення з управління галуззю. Автоматизовані інформаційні системи в амбулаторно-поліклінічних закладах терапевтичного профілю.

Тема 5. Диспансеризація та реабілітація терапевтичних хворих
Всього 5 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 3 год.)

Сучасні уявлення про стандарти виявлення осіб із факторами ризику, що спричиняють виникнення та розвиток захворювань. Сучасні стандарти проведення комплексу необхідних медичних та соціальних заходів, динамічного спостереження стану здоров'я населення.

Тема 6. Контроль змістового модуля
Всього 1 год. (практичні заняття – 1 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2
ХВОРОБИ ОРГАНІВ ДИХАННЯ

80 годин/2,7 кредита (лекції – 4 год, практичні заняття – 30 год., СР – 46 год.)

Тема 7. Методи обстеження при захворюваннях органів дихання.
Всього 10 год. (практичні заняття – 4 год., СР – 6 год.)

Інтерпретація показників функціональних методів обстеження функції зовнішнього дихання, даних рентгенологічних методів обстеження органів грудної клітки у двох проекція, аналізу мокротиння (мікроскопічне, бактеріологічне, бактеріоскопічне дослідження), визначення чутливості до антибіотиків, плевральної рідини (мікроскопічне, бактеріологічне і бактеріоскопічне дослідження).

Тема 8. Дихальна недостатність. Гострий бронхіт. Хронічне обструктивне захворювання легень. Пневмонія.

Всього 10 год. (практичні заняття – 4 год., СР – 6 год.)

Визначення. Значення паління, екологічних та професійних факторів, роль загострень у розвитку і прогресуванні хронічного обструктивного захворювання легень. Класифікація.

Клінічні прояви, дані лабораторних та інструментальних методів дослідження залежно від стадії і клінічного перебігу. Диференційний діагноз. Ускладнення (гострий респіраторний дистрес-синдром, деструкція легеневої тканини, гостра дихальна недостатність та інші). Диференційоване лікування. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 9. Бронхіальна астма

Всього 10 год. (практичні заняття – 4 год., СР – 6 год.)

Визначення. Етіологія, особливості патогенезу. Класифікація. Клінічні прояви, дані лабораторних та інструментальних методів дослідження. Диференційний діагноз. Ускладнення. Лікування. Невідкладна допомога. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 10. Нагноювальні захворювання легень. Хвороби плеври

Всього 10 год. (практичні заняття – 4 год., СР – 6 год.)

Визначення. Етіологічні фактори. Класифікація. Фактори, які сприяють розвитку бронхоектатичної хвороби, абсцесу та гангрени легень. Емпієма плеври. Клінічні прояви, дані лабораторних та інструментальних методів дослідження. Диференційний діагноз. Ускладнення. Показання до плевральної пункції та дренивання плевральної порожнини. Лікування. Первинна і вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 11. Хронічне легеневе серце.

Всього 12 год. (лекції – 2, практичні заняття – 4 год., СР – 6 год.)

Визначення. Класифікація. Причини виникнення. Особливості клінічного перебігу. Діагностика, дослідження функції зовнішнього дихання, газів артеріальної та венозної крові, показників кислотно-основного стану крові. Лікувальна тактика. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 12. Пневмоконіози.

Всього 10 год. (практичні заняття – 4 год., СР – 6 год.)

Визначення. Класифікація. Причини виникнення. Особливості клінічного перебігу. Діагностика, дослідження функції зовнішнього дихання, газів артеріальної та венозної крові, показників кислотно-основного стану крові. Лікувальна тактика. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 13. Грибкові та паразитарні захворювання легень.

Всього 8 год. (практичні заняття – 3 год., СР – 5 год.)

Визначення. Класифікація. Причини виникнення. Особливості клінічного перебігу. Діагностика, дослідження функції зовнішнього дихання, газів артеріальної та венозної крові, показників кислотно-основного стану крові. Лікувальна тактика. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 14. Саркоїдоз органів дихання, інтерстиціальні захворювання легень

Всього 9 год. (лекції – 2, практичні заняття – 2 год., СР – 5 год.)

Визначення. Класифікація. Причини виникнення. Особливості клінічного перебігу. Діагностика, дослідження функції зовнішнього дихання, газів артеріальної та венозної крові, показників кислотно-основного стану крові. Лікувальна тактика. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 15. Контроль змістового модуля.

Всього 1 год. (практичні заняття – 1 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

ХВОРОБИ СИСТЕМИ КРОВООБІГУ.

МЕТОДИ ОБСТЕЖЕННЯ ПРИ СЕРЦЕВО-СУДИННІЙ ПАТОЛОГІЇ

60 годин/2,0 кредита (лекції – 2 год, практичні заняття – 25 год., СР – 30 год.)

Тема 16. Атеросклероз та інші порушення ліпідного обміну.

Всього 8 год. (лекції – 2, практичні заняття – 2 год., СР – 4 год.)

Визначення. Роль гіперліпидемій, загального та місцевого запалення, ушкодження судинної стінки і тромбоцитів у розвитку атеросклерозу. Фактори ризику. Особливості клінічних проявів залежно від переважної локалізації атеросклерозу (аорта, коронарні, мезентеріальні та ниркові артерії, артерій нижніх кінцівок). Значення лабораторних, променевих та інших інструментальних методів дослідження. Диференційний діагноз. Ускладнення. Стратифікація серцево-судинного ризику. Принципи лікування. Лікувальна тактика при різних варіантах перебігу. Первинна і вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 17. Артеріальні гіпертензії. Ішемічна хвороба серця.

Всього 14 год. (практичні заняття – 6 год., СР – 8 год.)

Роль порушень центральних та ниркових механізмів регуляції артеріального тиску, ендотеліальної функції та інших факторів. Особливості клініки, діагностики ниркових (реноваскулярних, ренопаренхіматозних), ендокринних (синдром і хвороба Іценко-Кушинга, феохромоцитома, синдром Кона, дифузний токсичний зоб) і гемодинамічних (ізольована систолічна артеріальна гіпертензія, коарктація аорти) артеріальних гіпертензій. Артеріальна гіпертензія при вагітності. Класифікація. Клінічні прояви та дані додаткових методів дослідження. Ураження органів-мішеней. Диференційний діагноз. Стратифікація ризику. Ускладнення. Немедикаментозне та медикаментозне лікування. Ускладнені та неускладнені гіпертензивні кризи, особливості лікувальної тактики. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність. Визначення ІХС. Етіологія. Класифікація ІХС. Особливості клінічного перебігу і діагностики різних варіантів стабільної стенокардії. Безбольова форма

ІХС, післяінфарктний та дифузний кардіосклероз. Особливості клінічних проявів. Критерії діагнозу. Диференційована терапія різних форм ІХС. Прогноз-модифікуюча терапія. Первинна і вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 18. Хвороби міокарда.

Всього 14 год. (практичні заняття – 6 год., СР – 8 год.)

Особливості клінічного перебігу і діагностики гострого інфаркту міокарда. Критерії діагнозу. Ускладнення гострого інфаркту міокарда (гостра лівошлуночкова недостатність, порушення ритму і провідності серця, розрив міокарда, гостра аневризма серця, післяінфарктний синдром Дреслера та ін.). Діагностика. Лікувальна тактика в різні періоди гострого інфаркту міокарда. Прогноз-модифікуюча терапія. Показання до хірургічного лікування. Реабілітація. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 19. Інфекційний ендокардит. Вроджені вади серця.

Всього 8 год. (практичні заняття – 4 год., СР – 4 год.)

Етіологія, патогенез інфекційного ендокардиту. Клінічна картина. Особливості перебігу залежно від збудника. Діагностичні критерії. Значення лабораторних методів і ехокардіографічного дослідження в діагностиці. Диференційний діагноз. Ускладнення (серцева недостатність, емболії, абсцеси та ін.). Лікування. Режими антибактеріальної терапії. Показання до хірургічного лікування. Первинна і вторинна профілактика. Прогноз та працездатність. Дефект міжпередсердної і міжшлуночкової перегородок, відкрита артеріальна протока, коарктація аорти. Механізми порушень гемодинаміки, значення легеневої гіпертензії. Значення неінвазивних і інвазивних методів для діагностики і диференційної діагностики. Ускладнення. Синдром Ейзенменгера. Лікування. Показання до хірургічного лікування. Профілактика ускладнень. Прогноз та працездатність.

Тема 20. Порушення ритму серця і провідності.

Всього 8 год. (практичні заняття – 4 год., СР – 4 год.)

Електрофізіологічні механізми аритмій (екстрасистолія, фібриляція та тріпотіння передсердь, суправентрикулярна та шлуночкова тахікардії, фібриляція шлуночків). Клініка, ЕКГ-діагностика та диференціальна діагностика. Клініка та ЕКГ-діагностика синоатріальних, атріовентрикулярних блокад та блокад ніжок пучка Гіса. Тактика при гострих та хронічних порушеннях провідності. Невідкладна допомога при нападі Морганьї-Едамса-Стокса. Показання та принципи електрокардіостимуляції (тимчасової, постійної). Роль електроімпульсної терапії. Невідкладна терапія при пароксизмальних порушеннях ритму та раптової серцевій смерті. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 21. Серцева недостатність.

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Патогенез порушень центральної та периферичної гемодинаміки при різних формах (недостатність лівих та правих відділів серця). Роль нейрогуморальної активації та ремоделювання серця. Класифікація. Клінічні прояви та їх особливості залежно від варіанту (серцева недостатність зі зниженою та збереженою фракцією викиду лівого шлуночка), стадії та функціонального класу. Діагностика. Значення лабораторних та інструментальних методів дослідження. Прогноз-модифікуюча терапія. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 22. Контроль змістового модуля.

Всього 1 год. (практичні заняття – 1 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4

**ХВОРОБИ ОРГАНІВ ТРАВЛЕННЯ. МЕТОДИ ОБСТЕЖЕННЯ ПРИ
ЗАХВОРЮВАННЯХ ОРГАНІВ ТРАВЛЕННЯ**

60 годин/2,0 кредита (лекції – 2 год, практичні заняття – 25 год., СР – 30 год.)

Тема 23. Основні синдроми та методи обстеження в гастроентерології

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Визначення основних клінічних синдромів в гастроентерології. Основні лабораторні (загально-клінічні, біохімічні, імуноферментні) методи дослідження та клініко-біохімічні синдроми. Показання, протипоказання та ускладнення проведення інструментальних (ендоскопічні, ультрасонографічні, рентгенологічні) методів обстеження в гастроентерології.

Тема 24. Хвороби стравоходу

Всього 6 год. (лекції – 2, практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Визначення. Етіологія, патогенез. Класифікація. Ерозивна та неерозивна ГЕРХ. Клінічні прояви залежно від варіанту та стадії. Дані лабораторних та інструментальних методів дослідження. Критерії діагнозу, диференціальна діагностика. Ускладнення. Диференційована терапія. Первинна та вторинна профілактика.

Тема 24. Гастрити.

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Визначення, етіологія та патогенез хронічних гастритів. Роль Н. рулогі у виникненні хронічних гастритів. Класифікація. Клінічні прояви, дані лабораторних та інструментальних методів дослідження. Значення ендоскопічного (з морфологією) дослідження. Сучасні підходи до лікування різних типів хронічного гастриту. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 25. Поняття недослідженої диспепсії

Всього 3 год. (практичні заняття – 1 год., СР – 2 год.)

Визначення диспепсії. Етіологія та патогенез. Роль Н. pylori у виникненні гастродуоденальної патології. Класифікація. Недосліджена та функціональна диспепсія. Критерії діагнозу. Диференційний діагноз. Сучасні підходи до лікування функціональної диспепсії. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 26. Функціональна диспепсія.

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Визначення диспепсії. Етіологія та патогенез. Роль Н. pylori у виникненні гастродуоденальної патології. Класифікація. Недосліджена та функціональна диспепсія. Критерії діагнозу. Диференційний діагноз. Сучасні підходи до лікування функціональної диспепсії. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 27. Пептична виразка шлунка.

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Основні причини та патогенез пептичних виразок. Класифікація. Клінічні прояви. Ускладнення (перфорація, пенетрація, кровотеча, стеноз, малігнізація). Методи діагностики Нр-інфекції. Тактика ведення хворого. Ерадикаційна терапія, контроль ефективності ерадикації. Медикаментозна терапія Нр-негативних виразок. Показання до хірургічного лікування. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 28. Пептична виразка дванадцятипалої кишки.

Всього 6 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 4 год.)

Основні причини та патогенез пептичних виразок. Класифікація. Клінічні прояви. Ускладнення (перфорація, пенетрація, кровотеча, стеноз, малігнізація). Методи діагностики Нр-інфекції. Тактика ведення хворого. Ерадикаційна терапія, контроль ефективності ерадикації. Медикаментозна терапія Нр-негативних виразок. Показання до хірургічного лікування. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 29. Хвороби кишок

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Визначення. Етіологія, патогенез. Роль непереносимості компонентів їжі, імунних факторів і ензимопатій (несприйняття лактози, фруктози, галактози та ін.). Синдроми мальабсорбції та мальдигестії. Критерії діагнозу, диференціальна діагностика. Ускладнення. Диференційована терапія. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Синдром подразненої кишки, визначення.. Етіологія та патогенез. Класифікація. Клінічні прояви різних варіантів. Римські діагностичні критерії. Диференціальна діагностика. Лікування різних форм. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Неспецифічний виразковий коліт та хвороба Крона: визначення, етіологія та патогенез. Класифікація. Особливості клінічного перебігу залежно від ступеня активності, тяжкості і фази перебігу. Лабораторна та інструментальна діагностика. Критерії діагнозу, диференціальна діагностика. Кишкові та позакишкові ускладнення та захворювання, асоційовані з запальними захворюваннями кишки (токсична дилатація, перфорація, склерозуючий холангіт, спондиліт, артрити, дерматози, увеїти та ін.). Лікування. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 30. Хвороби підшлункової залози

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Визначення. Значення різних етіологічних факторів. Класифікація. Особливості клінічного перебігу, діагностики та диференціальної діагностики залежно від форми та локалізації патологічного процесу. Ускладнення. Методи дослідження при діагностиці панкреатиту. Диференційоване лікування. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 31. Хвороби жовчного міхура та жовчних шляхів

Всього 6 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 4 год.)

Визначення. Етіологія, патогенез. Значення інфекції, порушень моторики та дисхолії у розвитку хронічного холециститу, холангіту та жовчнокам'яної хвороби. Класифікація. Особливості клінічного перебігу. Лабораторні та інструментальні методи діагностики. Диференційний діагноз. Ускладнення жовчнокам'яної хвороби. Лікування. Показання до хірургічного лікування. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 32. Гепатити.

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Визначення. Класифікація. Роль персистенції вірусу, токсичних та медикаментозних агентів, імунних порушень та алкоголю. Методи діагностики вірусної інфекції. Аутоімунний гепатит, хронічні вірусні, токсичний (медикаментозний) гепатити. Алкогольна хвороба печінки. Основні клініко-біохімічні синдроми. Особливості клінічного перебігу та діагностики окремих форм. Диференційний діагноз. Ускладнення. Особливості лікування різних форм. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 33. Цирози печінки.

Всього 6 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 4 год.)

Визначення. Значення вірусної інфекції, нутритивних факторів, алкоголю, токсичних речовин та імунних порушень. Класифікація. Особливості клінічних проявів та діагностики різних варіантів. Диференційний діагноз. Печінкова недостатність та інші ускладнення. Диференційована терапія. Невідкладна терапія при ускладненнях. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 34. Контроль змістового модулю.

Всього 1 год. (практичні заняття – 1 год.)

Тема 35. Підсумковий модульний контроль

Всього 2 год. (практичні заняття – 2 год.)

МОДУЛЬ II

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

«ХВОРОБИ НИРОК. МЕТОДИ ОБСТЕЖЕННЯ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ НИРОК. ХВОРОБИ ОРГАНІВ КРОВОТВОРЕННЯ. МЕТОДИ ОБСТЕЖЕННЯ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ КРОВІ».

84 годин/2,8 кредити (лекції – 4 год, практичні заняття – 40 год., СР – 40 год.)

Тема 1. Гломерулонефрити.

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Гломерулонефрити. Визначення. Етіологія та патогенез. Патологічна анатомія. Класифікація. Клінічні прояви та особливості окремих морфологічних форм. Діагностика. Диференційний діагноз. Ускладнення. Лікування з урахуванням морфологічної форми та клінічного перебігу. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 2. Пієлонефрити.

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Пієлонефрити. Визначення. Роль інфекції при запальних захворюваннях нирок та сечовивідних шляхів. Класифікація. Клінічні прояви. Інструментальні та лабораторні методи діагностики. Диференційний діагноз. Ускладнення. Лікування. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 3. Хронічна хвороба нирок

Всього 6 год. (лекції - 2 год., практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Визначення. Етіологічні фактори. Патогенез уражень органів та систем, їх клінічні прояви. Класифікація. Клінічні прояви та зміни лабораторних показників залежно від стадії. Критерії діагностики. Диференційний діагноз. Ускладнення. Лікування залежно від стадії та ренопротекція. Нирковозамісна терапія: гемодіаліз, трансплантація нирок. Показання та протипоказання до нирковозамісної терапії, ускладнення. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 4. Хронічна ниркова недостатність.

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Визначення. Етіологічні фактори. Патогенез уражень органів та систем, їх клінічні прояви. Класифікація. Клінічні прояви та зміни лабораторних показників залежно від стадії.

Критерії діагностики. Диференційний діагноз. Ускладнення. Лікування залежно від стадії та ренопротекція. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 5. Амілоїдоз нирок

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Визначення. Етіологія. Патогенез. Класифікація. Клінічні прояви амілоїдозу нирок. Діагностика. Диференційний діагноз. Ускладнення. Лікування. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 6. Нирково-кам'яна хвороба.

Всього 6 год. (лекції – 2 год, практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Визначення. Етіологія. Патогенез. Класифікація. Клінічні прояви нирково-кам'яної хвороби. Діагностика. Диференційний діагноз. Ускладнення. Лікування. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 7. Вроджені та спадкові захворювання нирок.

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Визначення. Етіологія. Патогенез. Класифікація. Клінічні прояви. Діагностика. Диференційний діагноз. Ускладнення. Лікування. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 8. Анемії

Всього 6 год. (практичні заняття – 4 год., СР – 2 год.)

Визначення. Етіологічні фактори та патогенез. Механізми внутрішньосудинного та внутрішньоклітинного гемолізу. Особливості клініки та лабораторної діагностики різних форм. Диференційний діагноз. Ускладнення. Лікування різних форм анемій. Переливання компонентів крові та кровозамінників. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 9. Гемобластози.

Всього 6 год. (практичні заняття – 4 год., СР – 2 год.)

Визначення. Сучасні погляди на етіологію та патогенез. Класифікація. Основні клініко-гематологічні синдроми. Клінічні прояви. Критерії діагнозу. Диференційний діагноз. Ускладнення. Принципи лікування. Підтримуюча терапія. Трансплантація кісткового мозку. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 10. Геморагічні діатези

Всього 8 год. (практичні заняття – 4 год., СР – 4 год.)

Визначення. Етіологія та патогенез, основні клінічні синдроми. Критерії діагнозу. Диференційний діагноз. Лікування. Профілактика кровотеч. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 11. Синдром дисемінованого внутрішньо-судинного згортання крові.

Всього 10 год. (практичні заняття – 4 год., СР – 6 год.)

Визначення. Етіологія та патогенез, основні клінічні синдроми. Критерії діагнозу. Диференційний діагноз. Лікування. Профілактика кровотеч. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 12. Лімфогранулематоз.

Всього 10 год. (практичні заняття – 4 год., СР – 6 год.)

Визначення. Етіологія та патогенез, основні клінічні синдроми. Критерії діагнозу. Диференційний діагноз. Лікування. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 13. Неходжкінські лімфоми

Всього 7 год. (практичні заняття – 3 год., СР – 4 год.)

Визначення. Етіологія та патогенез, основні клінічні синдроми. Критерії діагнозу. Диференційний діагноз. Лікування. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 14. Контроль змістового модуля.

Всього 1 год. (практичні заняття – 1 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ХВОРОБИ ЕНДОКРИННОЇ СИСТЕМИ ТА ОБМІНУ РЕЧОВИН. МЕТОДИ ОБСТЕЖЕННЯ ПРИ ЕНДОКРИННИХ ЗАХВОРЮВАННЯХ. РЕВМАТИЧНІ ХВОРОБИ. МЕТОДИ ОБСТЕЖЕННЯ ПРИ РЕВМАТИЧНИХ ЗАХВОРЮВАННЯХ. ОНКОЛОГІЧНІ ХВОРОБИ. ІНТЕНСИВНА ТЕРАПІЯ І РЕАНІМАЦІЯ В КЛІНІЦІ ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ.

106 годин/3,5 кредити (лекції – 6 год, практичні заняття – 50 год., СР – 50 год.)

Тема 15. Цукровий діабет.

Всього 6 год. (лекції – 2 год, практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Визначення цукрового діабету. Етіологія і патогенез цукрового діабету. Цукровий діабет тип 1: роль вірусної інфекції та автоімунних процесів, генетичної схильності. Цукровий діабет тип 2: роль генетичної схильності, ожиріння, зовнішніх факторів. Інсулінорезистентність та порушення секреції інсуліну. Характеристика уражень внутрішніх органів за цукрового діабету: серцево-судинної системи, гепатобіліарної системи, органів сечовиділення, діабетичні остеоартропатії. Діагностика цукрового діабету. Загальні принципи терапії цукрового діабету. Критерії компенсації вуглеводного обміну у хворих на ЦД типу 1. Інсулінотерапія. Ускладнення інсулінотерапії: гіпоглікемічні стани, алергія до

інсуліну, постін'єкційні ліподистрофії, інсулінорезистентність. Санаторно-курортне лікування.

Тема 16. Хвороби щитовидної залози.

Всього 6 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Гіпотиреоз, етіологія, патогенез, клініка, діагностика. Гіпотиреоз первинний, центральний, периферичний, субклінічний, транзиторний. Лікування гіпотиреозу. Вагітність та гіпотиреоз. Тиреоїдити. Клініка, діагностика та лікування. Захворювання, що супроводжуються тиреотоксикозом. Етіологія, патогенез, клінічні прояви дифузного токсичного зоба, тиреотоксична та ендокринна офтальмопатія. Вікові особливості перебігу токсичного зоба у дітей та людей похилого віку. Клінічні відмінності вузлового токсичного зоба. Обґрунтування діагнозу тиреотоксикозу. Медикаментозне, хірургічне лікування токсичного зоба. Ускладнення лікування зоба. Медико-соціальна експертиза хворих на токсичний зоб.

Тема 17. Захворювання гіпоталамуса.

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Синдром гіперпролактинемії. Класифікація. Етіологія і патогенез. Клініка. Діагностика, диференціальна діагностика. Лікування. Соматотропна недостатність. Гіпоталамічний синдром пубертатного періоду.

Тема 18. Хвороби гіпофіза.

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Акромегалія. Етіологія і патогенез. Клініка. Діагностика та диференціальна діагностика. Лікування. Гіпопітуїтаризм. Етіологія і патогенез. Клініка. Діагностика і диференціальна діагностика. Лікування. Хвороба Іценка-Кушінга. Етіологія і патогенез. Класифікація. Клініка. Діагностика та диференціальна діагностика. Лікування. Нецукровий діабет. Етіологія і патогенез. Клініка. Діагностика та диференціальна діагностика. Лікування.

Тема 19. Хвороби наднирників.

Всього 5 год. (практичні заняття – 3 год., СР – 2 год.)

Хронічна недостатність кори надниркових залоз. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, профілактика та лікування. Гормонально-активні пухлини надниркових залоз. Синдром Іценка-Кушінга (кортикостерома, глюкостерома). Клініка, діагностика та диференціальна діагностика, лікування. Андростерома, кортикоестерома. Клініка, діагностика та диференціальна діагностика, лікування. Первинний гіперальдостеронізм (синдром Кона). Клініка, діагностика та диференціальна діагностика, лікування. Феохромцитома. Клініка, діагностика та диференціальна діагностика, лікування. Визначення природженої гіперплазії кори надниркових залоз. Клінічні форми, діагностика, лікування.

Тема 20. Ожиріння.

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Етіологія та патогенез. Класифікація. Клініка. Діагностика. Лікування. Ожиріння у дітей та підлітків.

Тема 21. Метаболічний синдром.

Всього 6 год. (лекції – 2 год, практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Етіологія та патогенез. Класифікація. Клініка. Критерії метаболічного синдрому. Інсулінорезистентність. Діагностика. Лікування.

Тема 22. Ревматична лихоманка.

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Визначення. Роль стрептококової інфекції та імунологічної реактивності у розвитку ревматичної лихоманки. Класифікація. Клінічна картина (кардит, поліартрит, хорія, ураження шкіри). Значення лабораторних та інструментальних методів дослідження. Критерії діагнозу. Диференційний діагноз. Ускладнення. Лікування з урахуванням ступеня активності. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 23. Набуті вади серця.

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Визначення. Вади мітрального, аортального, трикуспідального клапанів. Етіологія, механізми порушень гемодинаміки. Класифікація. Комбіновані мітральні та аортальні вади. Клінічні прояви. Значення неінвазивних та інвазивних методів дослідження. Диференційний діагноз. Ускладнення. Лікування. Показання до хірургічного лікування. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 24. Захворювання суглобів

Всього 4 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 2 год.)

Визначення. Етіологічні фактори, патогенез. Класифікація. Клінічна картина залежно від локалізації ураження суглобів. Діагностичні критерії. Диференційний діагноз. Ускладнення. Принципи лікування. Профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 25. Системні захворювання сполучної тканини

Всього 6 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 4 год.)

Визначення. Етіологічні фактори, патогенез. Класифікація. Клінічна картина залежно від ураження органів та систем. Діагностичні критерії. Диференційний діагноз. Ускладнення. Принципи лікування. Профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 26. Рак легені

Всього 6 год. (практичні заняття – 2 год., СР – 4 год.)

Рак легені: захворюваність, причини, епідеміологія, клініка, діагностика, рання діагностика, диференціальна діагностика, класифікація, принципи лікування. Первинна і вторинна профілактика раку легені.

Тема 27. Рак шлунка.

Всього 8 год. (лекції – 2 год, практичні заняття – 2 год., СР – 4 год.)

Рак шлунка: захворюваність, причини, епідеміологія, передракові захворювання, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, класифікація, принципи лікування. Первинна і вторинна профілактика раку шлунка.

Тема 28. Рак підшлункової залози.

Всього 8 год. (практичні заняття – 4 год., СР – 4 год.)

Рак підшлункової залози: захворюваність, причини, передракові захворювання, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, загальні принципи лікування. Первинна і вторинна профілактика раку підшлункової залози.

Тема 29. Рак гепато-біліарної системи.

Всього 8 год. (практичні заняття – 4 год., СР – 4 год.)

Рак гепатобіліарної системи: захворюваність, причини, передракові захворювання, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, загальні принципи лікування, профілактика.

Тема 30. Рак кишківника.

Всього 8 год. (практичні заняття – 4 год., СР – 4 год.)

Рак кишківника: захворюваність, причини, епідеміологія, передракові захворювання, клініка, діагностика, рання діагностика, диференціальна діагностика, класифікація, принципи лікування. Первинна і вторинна профілактика раку кишківника.

Тема 31. Інтенсивна терапія і реанімація в клініці внутрішніх хвороб.

Всього 8 год. (практичні заняття – 4 год., СР – 4 год.)

Стандарти ургентної діагностики та невідкладної допомоги на догоспітальному та госпітальному етапах. Алгоритми проведення серцево-легеневої реанімації. Медикаментозна підтримка. Тривала підтримка життя та тактика подальшого ведення хворих. Критерії діагнозу шоку, диференціальна діагностика та невідкладне лікування на догоспітальному та госпітальному етапах залежно від причини: гіповолемічний, кардіогенний, обструктивний, перерозподільчий, зокрема, анафілактичний, септичний шоки. Подальше ведення хворих. Стани, зумовлені алергічними реакціями негайного типу (анафілактичний шок, набряк гортані, набряк Квінке): критерії діагнозу, стандарти невідкладного лікування на догоспітальному та госпітальному етапах. Профілактика.

Тема 32. Інтенсивна терапія і реанімація у кардіології, пульмонології, гастроентерології та ендокринології.

Всього 6 год. (практичні заняття – 4 год., СР – 2 год.)

Критерії діагнозу неускладненого та ускладненого гіпертензивного кризів. Стандарти невідкладного лікування на догоспітальному та госпітальному етапах залежно від виду криза та характеру ураження органів-мішеней. Профілактика.

Критерії діагнозу, диференціальна діагностика та стандарти невідкладного лікування тромбоемболії легеневої артерії. Тактика лікування залежно від тяжкості. Первинна та вторинна профілактика.

Критерії діагнозу, диференціальна діагностика та стандарти невідкладного лікування гострої серцевої недостатності на догоспітальному та госпітальному етапах. Тактика лікування залежно від причини і клінічного варіанту. Профілактика.

Суправентрикулярна та шлуночкова тахікардії, фібриляція та тріпотіння передсердь. Порушення ритму серця при синдромі WPW. Атріовентрикулярні блокади II-III ст. Стандарти діагностики, диференціальна діагностика та невідкладне лікування на догоспітальному та госпітальному етапах. Електроімпульсна терапія та електрокардіостимуляція. Профілактика.

Критерії діагнозу, диференціальна діагностика і лікування хворих з меленою та гематемезисом. Тактика ведення хворих залежно від причини (варикозне розширення вен стравоходу, ерозії шлунку, пептична виразка шлунку і дванадцятипалої кишки, злоякісні пухлини, виразковий коліт, геморагічний васкуліт) і тяжкості перебігу. Роль ендоскопічних, інструментальних та лабораторних методів обстеження. Консервативне лікування, показання для гемотрансфузії. Показання до проведення ендоскопічного гемостазу або невідкладного хірургічного лікування. Профілактика.

Етіологія та патогенез діабетичної (кетоацидотичної) коми. Клінічні особливості та варіанти перебігу. Діагноз та диференційний діагноз. Алгоритм надання медичної допомоги хворим з діабетичними комами. Гіпоглікемічна кома і гіпоглікемія: основні причини, провокуючі чинники. Класифікація гіпоглікемій за ступенем важкості, діагностика. Лікування гіпоглікемії залежно від ступеня важкості. Етіологія та патогенез тиреотоксичного та аддісонічного кризів. Клінічні прояви, діагноз та диференційний діагноз. Атипові форми. Алгоритм надання невідкладної допомоги.

Тема 33. Контроль змістового модулю.

Всього 1 год. (практичні заняття – 1 год.)

Тема 34. Підсумковий модульний контроль

Всього 2 год. (практичні заняття – 2 год.)

ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ АСПІРАНТІВ ДО ПМК ТА ІСПИТУ.

МОДУЛЬ І

1. Організаційні питання терапевтичної допомоги. Основні директивні документи, що регламентують діяльність органів та установ охорони здоров'я, терапевтичної служби. Загальні питання організації медичної допомоги.
2. Робота лікувально-поліклінічних закладів, організація роботи швидкої та невідкладної медичної допомоги дорослому населенню. Робота дільничного терапевта.
3. Оформлення медичної документації. Принципи лікарсько-трудової експертизи. Ознайомлення з роботою ЛТЕ. Диспансеризація та реабілітація терапевтичних хворих. Аналіз діяльності дільничного терапевта.
4. Теоретичні основи внутрішньої патології. Патофізіологія основних функціональних систем організму.
5. Генетичні основи внутрішніх хвороб.
6. Методи обстеження хворих на захворювання органів дихання. Функціональна діагностика.
7. Дихальна недостатність, класифікація, критерії діагностики.
8. Гострі бронхіти.
9. Обструктивне захворювання легень: класифікація, патогенез, принципи лікування та профілактики.
10. Пневмонія: госпітальна, негоспітальна, аспіраційна, у осіб з тяжкими дефектами імунітету. Нові підходи до лікування.
11. Бронхіальна астма: патогенез, ступеневий підхід до класифікації та лікування.
12. Нагноювальні захворювання легень: абсцеси, бронхоектатична хвороба, емпієма плеври, специфіка лікування.
13. Хвороби плеври: причини ураження плеври, класифікація плевритів, клінічні прояви, діагностика, лікування.
14. Хронічне легеневе серце: патогенез, клінічні варіанти. Диференціальна діагностика.
15. Пневмоконіози, пильові бронхіти: функціональний діагноз, експертиза непрацездатності, профілактика.
16. Грибкові та паразитарні захворювання легень. Класифікація грибкових уражень. Діагностика, методи лікування.
17. Саркоїдоз органів дихання. Фіброзуєчий альвеоліт та інші дисеміновані захворювання легень. Диференціальний діагноз. Принципи лікування.
18. Особливості перебігу і лікування захворювань органів дихання у хворих похилого та старечого віку. Особливості перебігу та лікування у вагітних.
19. Методи обстеження при серцево-судинній патології. Значення лабораторних та інструментальних методів обстеження (ЕКГ, ФКГ, Ехо-КГ, велоергометрія, рентгенологічні методи та інші)
20. Атеросклероз. Фактори ризику. Патогенез, оцінка ліпідного обміну. Принципи лікування та профілактики.
21. Артеріальні гіпертензії. Есенціальна артеріальна гіпертензія. Вто-ринні артеріальні гіпертензії.
22. Ішемічна хвороба серця. Класифікація. Стенокардія, її форми. Гострий коронарний синдром. Інфаркт міокарда. Клініка. Лабораторна та інструментальна діагностика. Ускладнення. Невідкладна допомога. Лікування. Реабілітація.
23. Соматоформна вегетативна дисфункція.
24. Хвороби міокарда: міокардити, кардіоміопатії (ділятаційна, гіпертрофічна, рестриктивна), міокардіосклероз, міокардіодистрофія. Діагностичні критерії, диференціальна діагностика.
25. Інфекційний ендокардит. Етіологія. Клінічні прояви. Ускладнення. Тактика лікування.

26. Перикардити. Класифікація. Клінічні прояви. Лікування. Тампонада серця.
27. Вроджені вади серця. Дефект міжшлуночкової перетинки. Дефект міжпередсердної перетинки. Тетрада Фалло. Коарктація аорти.
28. порушення ритму серця і провідності. Механізми порушення ритму серця. Характеристика нормального синусового ритму. Класифікація порушень ритму і провідності. Порушення автоматизму синусового вузла. Екстрасистолії. Пароксизмальні тахікардії. Миготіння передсердь. Порушення атріовентрикулярної та внутрішньошлуночкової провідності.
29. Серцева недостатність. Причини серцевої недостатності. Компенсаторні механізми. Класифікація за стадіями, варіантами, функціональними класами. Принципи лікування.
30. Особливості перебігу і лікування захворювань серцево-судинної системи у хворих похилого, старечого віку та у вагітних.
31. Методи обстеження при захворюваннях органів травлення. Діагностичні можливості езофагогастрофіброскопії, колоноскопії, рентгенологічних методів, ультразвукового дослідження, ректороманоскопії. Інтрагастральна рН-метрія.
32. Хвороби стравоходу: ахалазія, езофагіти, дивертикули, пухлини.
33. Гастрити. Гострий, хронічний (тип А, тип В) інші типи гастритів.
34. Поняття недослідженої диспепсії. Функціональна диспепсія.
35. Пептична виразка шлунка і 12-палої кишки. Роль хелікобактерної інфекції при формуванні виразки. Методи діагностики хелікобактерної інфекції. Патогенез пептичної виразки. Клінічні прояви. Ерадикація хелікобактерної інфекції. Ускладнення пептичної виразки. Післярезекційний синдром.
36. Хвороби кишок. Ферментопатії. Целіакія. Неінфекційні запальні захворювання кишок. Дисбіоз кишок.
37. Синдром подразненої товстої кишки. Неспецифічний виразковий коліт. Хвороба Крона.
38. Хвороби підшлункової залози. Гострий і хронічний панкреатити. Інструментальна діагностика хронічного панкреатиту. Лікування больового синдрому при хронічних панкреатитах.
39. Хвороби жовчного міхура і жовчних шляхів. Класифікація захворювань жовчного міхура.
40. Жовчнокам'яна хвороба. Післяхолецистектомічний синдром. Хронічний безкамінцевий холецистит. Дискінезії жовчовивідних шляхів.
41. Хвороби печінки. Фізіологія та патофізіологія печінки. Методи обстеження функцій печінки. Класифікація захворювань печінки. Хронічні гепатити. Роль вірусної інфекції при захворюваннях печінки. Принцип сучасної класифікації гепатитів. Диференційоване лікування. Диференціальний діагноз жовтяниць. Цирози печінки. Класифікація. Клініка, "стигмати" цирозу. Портальна гіпертензія, її прояви та ускладнення. Печінкова недостатність.
42. Алкогольні ураження печінки. Стеатоз.
43. Особливості клініки та лікування захворювань органів травлення в похилому, старечому віці та у вагітних.

МОДУЛЬ II

44. Фізіологія і патофізіологія нирок.
45. Методи обстеження при захворюваннях нирок (глумачення аналізу сечі, функціональна діагностика, рентгенологічні та радіонуклідні методи, ехографія, імунологічні дослідження).
46. Гломерулонефрит. Гострий, хронічний. Клінічна класифікація. Диференціальний діагноз сечового синдрому. Морфологічні форми гломерулонефриту. Диференціація лікування.
47. Пієлонефрит. Гострий, хронічний. Особливості етіології, патогенезу. Клінічні форми. Особливості антибактеріальної терапії.
48. Хронічна хвороба нирок.
49. Нефротичний синдром. Амілоїдоз нирок. Ураження нирок при інших хворобах внутрішніх органів.

50. Ниркова недостатність. Етіологія, патогенез, стадії, невідкладна допомога. Хронічна ниркова недостатність, ступені. Особливості зрушення гомеостазу. Уремія. Принципи лікування (медикаментозне, гемодіаліз, трансплантація нирки).
51. Нирковокам'яна хвороба. Етіологія. Патогенез. Діагностика. Лікування приступу ниркової коліки та в міжприступний період. Показання до хірургічного лікування.
52. Спадкові та природжені захворювання нирок. Полікістоз. Синдром Альпорта.
53. Поняття про кровотворення. Методи обстеження в гематології. Нормативи аналізу периферичної крові, мієлограми.
54. Анемії. Класифікація. Методи діагностики різних форм. Залізоде-фіцитні анемії. Мегалобластні анемії. Гемолітичні анемії. Гіпо- та апластичні анемії. Лікування анемій.
55. Гемобластози. Сучасна теорія патогенезу. Лейкози гострі, хронічні (мієлолейкоз, лімфолейкоз, поліцитемія, мієломна хвороба). Діагностика. Принципи лікування.
56. Геморагічні діатези. Диференціальна діагностика. Тромбоцитопенії. Тромбоцитопатії. Коагулопатії.
57. Синдром дисемінованого внутрішньосудинного згортання крові. Васкуліти. Вазопатії.
58. Лімфоаденопатії. Злоякісні лімфоми. Лімфогрануломатоз.
59. Променева хвороба, гостра та хронічна. Органічні ураження. Лікування. Прогноз.
60. Методи обстеження ендокринних хворих: рентгенологічні, радіологічні, ехографія. Функціональна діагностика. Нормальний рівень гормонів гіпофіза, щитовидної залози, наднирників. Семіотика ендокринних захворювань.
61. Цукровий діабет. Клініка, симптоматологія, класифікація, варіанти перебігу. Ускладнення. Діабетичні ангіопатії і нейропатії. Питання терапії.
62. Хвороби щитовидної залози. Дифузний токсичний зоб. Гіпотиреоз. Тиреоїдити (підгострий, хронічний). Рак щитовидної залози.
63. Хвороби гіпофіза і гіпоталамуса. Хвороба Іценка-Кушинга. Акромегалія. Нецукровий діабет. Гіпоталамо-гіпофізарна кахексія. Діагностика. Принципи лікування.
64. Хвороби наднирників. Хвороба Адісона. Синдром Іценка-Кушинга. Первинний альдостеронізм. Феохромочитома. Діагностика, принципи лікування.
65. Ожиріння. Етіопатогенетичні форми. Діагностичні критерії екзо-генно-конституційного ожиріння. Метаболічний синдром. Принципи лікування.
66. Методи обстеження при ревматичних захворюваннях. Лабораторно-біохімічні показники. Імунологічна діагностика. Рентгенологічні методи, ЕКГ, ехокардіографія, ФКГ.
67. Ревматична лихоманка. Діагностичні критерії ревмокардита. Критерії Джонса. Класифікація, лікування. Методи профілактики рецидивів.
68. Ревматичні вади серця. Мітральний стеноз. Недостатність мітрального клапана. Аортальний стеноз. Недостатність клапанів аорти. Комбіновані вади. Показання та протипоказання до хірургічного лікування.
69. Захворювання суглобів. Робоча класифікація і номенклатура. Клінічна та імунологічна характеристика ревматоїдного артриту. Ступені активності, рентгенологічні стадії, діагностичні критерії. Програма лікування. Остеоартроз. Хондростимулятори, хондропротектори. Диференціальний діагноз при суглобовому синдромі. Реактивні поліартрити.
70. Системні захворювання сполучної тканини. Системний червоний вовчак. Хвороба Шегрена. Системні васкуліти (вузликовий поліартеріт). Системна склеродермія. Дерматоміозит. Диференціально-діагностичні критерії. Вісцеральні ураження. Лікування захворювань сполучної тканини.
71. Рак легень. Рак шлунка. Рак гепато-біліарної системи (гепатокарцинома, рак жовчних шляхів та великого дуоденального сосочка). Рак підшлункової залози. Рак кишечника. Ранні симптоми раку різної локалізації. Принципи лікування.
72. Інтенсивна терапія і реанімація в кардіології. Біль у ділянці серця. Гостра серцева недостатність. Серцева астма. набряк легень. Гостра судинна недостатність (непритомність, колапс, кардіогенний шок). Гіпертонічні кризи. Гострі порушення ритму серця і провідності.

73. Інтенсивна терапія та реанімація в пульмонології. Гостра дихальна недостатність. Тромбоемболія легеневої артерії. Легенева кровотеча. Астматичний статус. Спонтанний пневмоторакс.
74. Інтенсивна терапія та реанімація в алергології. набряк Квінке. Анафілактичний шок.
75. Інтенсивна терапія в гастроентерології. Гострі отруєння. Кровотеча з органів травлення. Печінкова кома. Гострий живіт.
76. Інтенсивна терапія і реанімація в ендокринології. Діабетичні коми (кетואцидотична, гіпоглікемічна, гіперосмолярна, гіперлактацидемічна). Тиреотоксична криза. Гостра недостатність наднирників.
77. Інтенсивна терапія та реанімація в нефрології. Гостра затримка сечі. Гостра ниркова недостатність. Ниркова еклампсія.
78. Алкогольна кома. Диференціальна діагностика.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Беренс К., Висоцька О.І., Голубовська О.А., Кузін І.В., Андрійшин Л-О.І., Корчинський М.Ч., Висоцький В.І., Марциновська В.А., Мельник А.М., Шаповал А.Ю., Юр'єва І.А. Сучасні технології організації протидії розповсюдженню ВІЛ/СНІДу та наркозалежності: роль первинної медичної допомоги на засадах сімейної медицини.- Київ, КІМ.- 2015.- С.496.
2. Військова та клінічна токсикологія. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації / За ред. М.М. Козачка. – Київ, 2007. – 376 с.
3. Військова та клінічна токсикологія. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації / За ред. М.М. Козачка. – Київ, 2007. – 448 с.
4. Внутрішня медицина. У 3 т. Т. 1 /За ред. проф. К.М. Амосової. – К.: Медицина, 2008. – 1056 с.
5. Внутрішня медицина. У 3 т. Т. 2 /А.С.Свінцицький, Л.Ф.Конопльова, Ю.І.Фещенко та ін.; За ред. проф. К.М. Амосової. – К.: Медицина, 2009. – 1088 с.
6. Внутрішня медицина: Порадник лікарю загальної практики: навчальний посібник. / А.С. Свінцицький, О.О. Абрагамович, П.М. Боднар та ін.; За ред. проф. А.С. Свінцицького. – ВСВ «Медицина», 2014. – 1272 с. + 16с. кольоров. вкл.
7. Диференціальна діагностика основних синдромів при захворюваннях органів дихання та додаткові матеріали з фтизіатрії: Навчальний посібник / За ред. проф. Л.Д. Тодоріко– БДМУ Чернівці: Медуніверситет, 2011. – 320 с.
8. Ендокринологія: підручник (П.М. Боднар, Г.П. Михальчишин, Ю.І. Комісаренко та ін.) За ред. професора П.М. Боднара, - Вид. 3, перероб. та доп. – Вінниця. Нова Книга, 2013. – 480 с.
9. Ендокринологія: навч. посіб. для студ. вищ. мед. закладів / за ред. проф. П.М. Боднара. – Вінниця: Нова Книга, 2012. – 360 с.
10. Інфекційні хвороби. Під редакцією Голубовської О.А.-Київ, ВСВ «Медицина».- 2014.- 783 с.
11. Клінічно--рентгенологічний атлас з діагностики захворювань легень / [Л.Д. Тодоріко, І.О. Сем'янів, В.П. Шаповалов, А.В. Бойко]; за ред. проф. Л.Д. Тодоріко. – Чернівці: Медуніверситет, 2013. – 342 с.
12. Наказ МОЗ України № 593 від 12.12.2004 Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю "Нефрологія».
13. Наказ МОЗ України № 271 від 13.06.2005 «Про затвердження клінічних протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Гастроентерологія».

14. Наказ МОЗ України № 436 від 03.07.2006 «Про затвердження клінічних протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Кардіологія».
15. Наказ МОЗ України №430 від 03.07.2006 р. Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Анестезіологія та інтенсивна терапія»
16. Наказ МОЗ України № 676 від 12.10.2006 Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Ревматологія».
17. Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 «Про затвердження клінічних протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Пульмонологія».
18. Наказ МОЗ України № 647 від 30.06.2010 "Про затвердження клінічних протоколів надання медичної допомоги хворим зі спеціальності "Гематологія".
19. Наказ МОЗ України від 11.05.2011 р. №280/44 «Про затвердження стандарту та уніфікованих клінічних протоколів надання медичної допомоги зі спеціальності "Нефрологія".
20. Наказ МОЗ України від 23.05.2011 р. №816 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги на засадах доказової медицини. Уніфікований клінічний протокол медичної допомоги «Ішемічна хвороба серця: стабільна стенокардія напруги. Первинна медична допомога».
21. Наказ МОЗ України від 24.05.2012 р. №384 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при артеріальній гіпертензії». Уніфікований клінічний протокол первинної, екстреної та вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Артеріальна гіпертензія».
22. Наказ МОЗ України від 03.08.2012 р. № 600 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при диспепсії». Уніфікований клінічний протокол первинної медичної допомоги «Диспепсія».
23. Наказ МОЗ України від 27 червня 2013 р. № 555 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при хронічному обструктивному захворюванні легень». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації «Хронічне обструктивне захворювання легені».
24. Наказ МОЗ України від 08 жовтня 2013 р. № 868 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при бронхіальній астмі». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Бронхіальна астма».
25. Наказ МОЗ України від 31.10.2013 р. № 943 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при

гастроезофагеальній рефлюксійній хворобі». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Гастроезофагеальна рефлюксна хвороба».

26. Наказ МОЗ України від 15 січня 2014 р. № 34 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги «Гіпертонічний криз», ««Раптова серцева смерть», «Гостра дихальна недостатність», «Гіповолемічний шок», «Гострі отруєння», «Тромбоемболія легеневої артерії».
27. Наказ МОЗ України від 02.04.2014 р. №233 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при вірусному гепатиті С». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги дорослим та дітям «Вірусний гепатит С».
28. Наказ МОЗ України від 11.04.2014 р. № 263 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при ревматоїдному артриті». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації «Ревматоїдний артрит».
29. Наказ МОЗ України від 02.07.2014 р. № 455. Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації «Гострий коронарний синдром з елевациєю сегмента ST».
30. Наказ МОЗ України від 03.09.2014 р. № 613 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при пептичній виразці шлунка та дванадцятипалої кишки». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Пептична виразка шлунка та дванадцятипалої кишки у дорослих».
31. Наказ МОЗ України від 10.09.2014 р. № 638 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при хронічному панкреатиті». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації «Хронічний панкреатит».
32. Наказ МОЗ України від 06.11.2014 р. №826 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при хронічних неінфекційних гепатитах». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Алкогольний гепатит». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Аутоімунний

- гепатит». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Неалкогольний стеатогепатит».
33. Наказ МОЗ України від 8 червня 2015 р. № 327. Уніфікований клінічний протокол первинної медичної допомоги «Кашель у дорослих».
 34. Невідкладна медична допомога: Навч. посібник / К.М.Амосова, Б.Г.Безродний, О.А.Бур'янов, Б.М.Венцківський та ін.; За ред. Ф.С.Глумчера, В.Ф.Москаленка. – К.: Медицина, 2006. – 632 с.
 35. Невідкладні стани в ендокринології: навч. – метод. посіб. (М.В. Власенко, А.В. Паламарчук, В.С. Вернигородський та ін..) – К.: РВХ «ФЕРЗЬ», 2010. – 104с.
 36. Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. В 3 т. Том 1. «Нова книга», 2009. – 640 с.
 37. Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. В 3 т. Том 2. «Нова книга», 2009. - 784 с.
 38. Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. В 3 т. Том 3. «Нова книга», 2010. - 1006 с.
 39. Практикум з внутрішньої медицини: навч. пос. / К.М. Амосова, Л.Ф. Конопльова, Л.Л. Сидорова, Г.В. Мостбауер та ін. – К.: Український медичний вісник, 2012 р. – 416 с.
 40. Свінцицький А.С., Яременко О.Б., Пузанова О.Г., Хомченкова Н.І. Ревматичні хвороби та синдроми. – К. : "Книга плюс", 2006. – 680 с.
 41. Тодоріко Л.Д., Бойко А.В. Основні синдроми й методи обстеження в пульмонології та фтизіатрії: Навчальний посібник для самостійної роботи студентів старших курсів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. – Київ: Медкнига, 2013. – 432 с.
 42. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Ко-інфекція (Туберкульоз/ВІЛ-інфекція/СНІД), затверджений наказом МОЗ України 31.12.2014 р. № 1039.
 43. Эндокринология. Учебник: П.Н. Боднар, Г.П.Михальчишин, Ю.И.Комиссаренко и др. под ред.: проф. П.Н. Боднара. – Винница. Нова Книга, 2015. – 496 с.

Додаткова

1. Анестезіологія та інтенсивна терапія: підручник / Ф.С. Глумчер, Л.П. Чепкий, Л.В. Усенко та ін.; за ред. Ф.С. Глумчера. – К.: ВСВ «Медицина», 2010. – 336 с.
2. Болезни системы крови /С.А.Гусева, В.П.Вознюк, М.Д. Бальшин.- К.:Логос, 2001.- 542с.
3. Закон України № 4565-VI від 22.03.2012 «Про протидію захворюванню на туберкульоз».

4. Клинические рекомендации. Ревматология. Е.Л.Насонова.- М.: ГЭОТАР- Медиа, 2008.-288 с.
5. Лекції з гематології / П.М. Перехрестенко, Л.М. Ісакова, Н.М. Третяк, Д.А. Лисенко, С.В. Бондарчук. – К.: Нора-прінт, 2005. – 128 с.
6. Наказ МОЗ України № 551 від 12.07.2010 р. Клінічний протокол антиретровірусної терапії ВІЛ-інфекції у дорослих та підлітків.
7. Наказ МОЗ України № 126 від 15.02. 2013 р. Клінічний протокол лікування хворих на мультирезистентний туберкульоз протитуберкульозними препаратами II ряду, закупленими за кошти Глобального фонду для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією.
8. Номенклатура, класифікація, критерії діагностики та програма лікування ревматичних хвороб. Під ред. член.-кор. АМН України В.М.Коваленка, проф. Н.М.Шуби, Київ 2004, «Зовнішторгвидав» України.- 156 с.
9. Петренко В.И. Побочные действия противотуберкулезных препаратов. Учебное пособие. / В.И. Петренко, Е. Н. Рознатовская, А. В. Радыш. – Киев: ТОВ «ВІТ-А-ПОЛ», 2014. – 103 с.
10. Попередження передачі ВІЛ від матері до дитини, діагностика, лікування та соціально-психологічна підтримка ВІЛ-інфікованих / [В.М. Запорожан, М.Л. Аряєв, Н.В. Котова та ін.]. – Київ: Здоров'я, 2010. – 160 с.
11. Свінцицький А.С., Яременко О.Б., Пузанова О.Г., Хомченкова Н.І. Ревматичні хвороби та синдроми. – К. : "Книга плюс", 2006. – 680 с.
12. Серцево-судинні захворювання. Класифікація, стандарти, діагностика та лікування / За ред. проф. В.М. Коваленка, проф. М.І. Лутая, проф. Ю.М. Сіренка. - К., 2011. – 128с.
13. Серцево-судинні захворювання. Рекомендації з діагностики, профілактики та лікування / За ред. В.М.Коваленка, М.І.Лутая. – К.: Моріон, 2011. – 408 с.
14. Третяк Н.М. Гематологія: Навч. Посібник. – К.: Зовнішня торгівля, 2005.- С.240.